

ГЕНЕЗА УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ НА СТАНОВЛЕННЯ ПОЗАШКІЛЛЯ В ЧАСИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

УДК 374.043

DOI: 10.12958/2227-2747-2022-3(181)-80-89

Ворона Лариса Іванівна,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки

ДЗ «Луганський національний університет

імені Тараса Шевченка»,

Полтава, Україна

voronali@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-9878-6547>

Для цитування: Ворона Л. І. Генеза управлінського впливу на становлення позашкільля в часи незалежності України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Освіта та педагогічна наука*. 2022. № 3 (181). С. 80–89. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2022-3\(181\)-80-89](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2022-3(181)-80-89)

References (стандарт APA): Vorona, L. I. (2022). Heneza upravlinskoho vplyvu na stanovlennia pozashkillia v chasy nezalezhnosti Ukrainy (kinets XX – pochatok XXI st.) [The Genesis of Managerial Influence on the Formation of Extracurricular Activities during the Independence of Ukraine (end of the XX th – beginning of the XXI st century)]. *Osvita ta pedahohichna nauka – Education and Pedagogical Sciences*, 3 (181), 80–89. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2022-3\(181\)-80-89](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2022-3(181)-80-89) [in Ukrainian]

Постановка проблеми. На сьогодні позашкільня освіта займає вагоме місце в питанні національного виховання учнівської молоді, створює умови для соціального розвитку та творчої самореалізації дітей, сприяє їхній соціальній захищеності та професійній орієнтації, профілактиці негативних проявів у молодіжному середовищі. Державна політика щодо позашкільля повинна сприяти забезпеченню доступності та якості позашкільньої освіти в регіонах. Недостатність досвіду і знань ефективного менеджменту, відсутність бачення перспектив та можливостей роз-

витку позашкільньої освіти, вузьке сприйняття позашкільля як одного з видів дозвілля, а не як інструменту для всебічного розвитку особистості та набуття життєво важливих компетентностей, способу інвестувати в розвиток людського капіталу, призводять до ліквідації або реорганізації закладів позашкільньої освіти місцевою владою. Тому варто акцентувати увагу на важливості підтримки місцевого

самоврядування та підтримки органами державної влади діяльності й розвитку закладів позашкільної освіти в умовах реформування освітньої галузі України. Дослідження управлінського впливу на розвиток позашкільної освіти є логічним та актуальним в умовах сьогодення.

Аналіз актуальних досліджень. Питання управлінського впливу органів державної влади та місцевого самоврядування на освітню систему й на функціонування закладів освіти досліджено в наукових розвідках П. Ворони, Л. Гриневич, Б. Данилишина, М. Кропивки, В. Курила та ін.

Теоретико-методичні засади позашкільної освіти розкрито в працях українських науковців О. Биковської, В. Вербицького, Г. Пустовіта, Т. Сущенко та ін.

Питання реалізації управлінського впливу та освітньої політики держави в позашкільній освіті висвітлювали В. Бакуменко, І. Бех, Р. Науменко, В. Огаренко, Г. Пустовіт. У сфері дослідження особливостей управлінського впливу та державної політики на розвиток позашкільної освіти певний брак наукових розвідок, що особливо відчувається на етапі децентралізації влади та реформування національної освітньої системи.

Мета статті – дослідження управлінського впливу органів державної влади та місцевого самоврядування на становлення позашкільної освіти в часи незалежності України.

Методологія та методи дослідження. Дослідження проведено на основі принципів об'єктивності, історизму, урахування сукупності фактів. Використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація наукових положень, історико-генетичний, історико-порівняльний методи.

Виклад основного матеріалу.

Для кожного прогресивного суспільства освіта тільки тоді має цінність та значення, коли вона є прогнозованою й

дає позитивний результат, а досягти такого результату можна завдяки ефективній освітній політиці держави. Освітня політика держави – це діяльність органів державної влади, спрямована на забезпечення функціонування й розвиток освітньої системи країни. Як зазначає Є. Красняков, термін «державна освітня політика» введено в науковий обіг ще з 1960-х рр. Саме з цього часу влада, науковці та громадськість почали акцентувати увагу на значенні освіти в розвитку держави, розглядати її як вагомий критерій економічного та соціального розвитку суспільства, як галузь, яка потребує значної уваги та підтримки з боку держави. З часів незалежності в країні намагаються створити умови для належної, якісної, ефективної державної політики в освітній галузі (Красняков, 2011).

Освітню політику держави, її розвиток, напрям та тенденції визначено на законодавчому рівні країни.

Стаття 4 Закону України «Про освіту» від 23 травня 1991 року визначає загальні засади регулювання державної політики в галузі освіти, суть яких полягає у «визнанні освіти пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного й культурного розвитку суспільства», а також у визначенні органів, які здійснюють таку політику: Верховна Рада України (відповідно до Конституції України), органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування (Закон України «Про освіту», 1991).

Стаття 5 Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. розширює засади регулювання державної політики в галузі освіти та закріплює їх через положення: освітня галузь є пріоритетним напрямом держави, що спрямований на інноваційний, соціальний, економічний та культурний розвиток, а фінансування освітньої сфери – інвестиція в людський

капітал та майбутнє держави; перелік органів державної влади, які визначають і реалізують державну політику у сфері освіти (ВРУ, КМУ, центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки, інші центральні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування); основні засади формування й реалізація та визначення мети державної політики в освітній галузі; перелік документів державного прогнозування та стратегічного планування розвитку освіти, а також обов'язок органів влади забезпечувати відкритий доступ до зазначених документів шляхом їх оприлюднення на своїх офіційних вебсайтах; обов'язок держави створювати умови для здобуття громадянської освіти (Закон України «Про освіту», 2017).

Стаття 6 Закону України «Про освіту» регламентує перелік засад державної політики в освітній галузі та визначає загальні принципи освітньої діяльності.

Змістове формулювання та закріплення в законі засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності дають підстави стверджувати, що освітня система країни має важливе значення для суспільства та потребує належної уваги й підтримки від держави.

Не винятком є і позашкільна освіта. Становлення, формування та розвиток позашкільної освіти як невід'ємної ланки освітнього простору країни залежить від реалізації освітньої політики держави.

На початку 90-х років ХХ ст. невідзначеність державної політики у сфері позашкільної освіти призводила до зниження ролі та віднесення цієї ланки освіти до другорядної, катастрофічного зменшення мережі позашкільних навчальних закладів, зокрема, тих навчальних закладів, які функціонували на базі промислових підприємств, житлово-комунальних установ тощо, поглиблення процесів ко-

мерціалізації діяльності та вилучення будівель позашкільних установ.

1991 – 2000 рр. вважаємо етапом формування та становлення засад освітньої політики держави. У зазначений період позашкільна освіта переживала складні часи: скорочення фінансування з 4,4% бюджетних видатків від загального освітянського бюджету в 1990 р. до 4,0% – у 2000 р. (при цьому 70% фінансування галузі використовувалися на виплату заробітної плати педагогічним працівникам та на оплату комунальних послуг, тоді як на розвиток матеріально-технічної бази позашкільних закладів катастрофічно не вистачало фінансування), скорочення мережі закладів ПО (з 1574 – у 1990 р. до 1497 – у 2000 р), старіння матеріально-технічної бази, зменшення кількості земельних ділянок, дослідницьких лабораторій, майстерень, теплиць, спортивних майданчиків, скорочення кількості педагогічних працівників. Зазначений період характеризується прийняттям Закону УРСР «Про освіту», затвердженням державної Національної програми «Освіта» («Україна ХХІ століття»), визначенням загальних засад участі держави в розвитку освітньої системи країни. За ініціативи співробітників НАПН України разом з МОН України і регіональними департаментами освіти було організовано та проведено «Всеукраїнський огляд регіональних програм збереження та розвитку позашкільних закладів» (1996 – 1997 рр.). Цей захід дав можливість виявити стан діяльності закладів позашкільної освіти в регіонах та по суті став першим моніторингом якості позашкільля кожного регіону держави. Проведений аналіз та результати моніторингу були покладені в основу Закону України «Про позашкільну освіту» (Закон України «Про позашкільну освіту», 2000). На цьому етапі вдосконалюється та впроваджується освітянська

законодавча база, утілюються в життя правові норми. Під час формування освітянського законодавства значну увагу приділено збереженню та поступовому розвитку системи позашкільної освіти України. Соціально-економічні, політичні, управлінські кризи в державі позначилися на державній освітній політиці, що негативно відобразилося й на позашкільній.

Другий період (2000 – 2014 рр.) – період розбудови незалежної Української держави, а разом з цим і період розвитку державної політики в освітянській галузі. Кризові ситуації, які були визначені в попередньому періоді, значно вплинули на всю позашкільну систему та спонукали до пошуку нових ефективних механізмів модернізації освітньої політики держави, що позначилася б на розвитку і позашкільної освітньої галузі. Модернізація освітньої політики держави, зокрема й позашкільної, почалася із суттєвими змінами демократичних процесів у суспільно-політичному житті країни. Заради позитивних змін в освіті для вирішення проблемних питань свої зусилля об'єднали органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, органи управління освітою, громадські організації. Свою діяльність вони спрямували на покращення діяльності закладів позашкільної освіти: зміцнення матеріально-технічної бази, упровадження сучасних методів освітнього процесу, зміцнення кадрового та методичного забезпечення, покращення статутної політики закладів, використання програмно-проектної діяльності.

У зазначений період затверджується Національна доктрина розвитку освіти, удосконалюється нормативно-правова база, розробляються стратегічні документи щодо розвитку освіти, ведеться підготовка до затвердження цільових державних програм.

З 2014 року й дотепер – новітній етап, пов'язаний із процесами децентра-

лізації влади в регіонах. У цей час відбувається модифікація державної політики в освітянській галузі. Важливим значенням у розвитку державної політики позашкільної освіти стає посилення регулювальної функції органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, органів управління освітою, зусилля яких спрямовані на укладання довгострокових регіональних програм розвитку позашкільної освіти. Позашкільля стає важливою ланкою не тільки для профільного міністерства, а й для інших міністерств, відомств, установ та громадських організацій. У цей період відбувається реформа змісту освіти, упроваджується концепція Нової української школи, яка торкнулася й позашкільної освіти також. Зазначений етап характеризується прийняттям чинного Закону України «Про освіту», низки нормативних актів та правових документів, що спрямовані на формування позашкільної освіти як важливої ланки освітньої системи країни.

За роки становлення незалежності в Україні сформовано державну політику в освітній галузі, визначено пріоритети розвитку, створено нормативно-правову базу, що забезпечує функціонування й діяльність навчальних закладів різних рівнів і типів.

Державна політика в галузі позашкільля реалізується на таких принципах: доступності; фінансування державних та комунальних закладів позашкільної освіти відповідно до їх структури; добровільності вибору типів закладів позашкільної освіти, форм позашкільного навчання й видів діяльності; науковості; світського характеру освіти в державних і комунальних закладах позашкільної освіти; правового й соціального захисту вихованців, учнів і слухачів у їхньому прагненні до вільного, різнобічного розвитку особистості; інших принципах, визначених За-

коном України «Про освіту» (Закон України «Про освіту, 2020).

Державне управління позашкільною освітою здійснюють: центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти; інші центральні органи виконавчої влади, у сфері управління яких перебувають заклади позашкільної освіти; органи місцевого самоврядування (Науменко, 2012).

Державна політика у сфері позашкільної освіти спрямована на:

- створення комфортних, сучасних умов для здобуття учнівською молоддю позашкільної освіти;

- створення оптимальної мережі закладів позашкільної освіти з урахуванням сучасних тенденцій (зклади позашкільної освіти на території новостворених ОТГ, підвезення учнів у разі необхідності до закладу);

- об'єднання зусиль органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, різнопланових установ і об'єднань щодо розвитку позашкільної освіти;

- модернізацію та осучаснення освітньої діяльності закладів позашкільної освіти; розвиток інклюзивного навчання в системі позашкільля; запровадження STEM-освіти (Концепція позашкільної освіти, 2000).

Важливим напрямом державної політики та управлінським впливом у галузі позашкільної освіти є прийняття *державних цільових програм*. Державна цільова програма – комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави або її окремих галузей. Державні цільові програми в освітянській галузі і, зокрема, в позашкільлі приймаються з ме-

тою вдосконалення роботи закладів позашкільної освіти, підтримки та розвитку обдарованих вихованців, створення додаткових можливостей для всебічного розвитку учнів, які мають бажання здобувати позашкільну освіту. Проте найголовніше, що такі програми є основою для розроблення регіональних програм для розвитку позашкільної освіти в галузях, що дає можливість отримати додаткове фінансування.

У період з 1991 року по 2000 рік виокремимо:

- Державну національну програму «Освіта» (Україна XXI століття) (Національна програма «Освіта», 1993);

- Національну програму «Діти України» (Національна програма «Діти України», 1996).

Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття) була схвалена I з'їздом педагогічних працівників України з метою «забезпечення розвитку освіти як пріоритетного засобу розбудови Української держави». Програма мала низку суперечностей та недоліків. Через економічну кризу в кінці 90-х рр. виникли значні складнощі з виконанням деяких її пунктів. Незважаючи на це, саме ця програма стала початком значних змін у галузі освіти та започаткувала передумови для позитивних змін в освітній системі країни (і в позашкільній також), що відбулись на початку 2000-х років.

Значний внесок у розбудову позашкільної освіти зробила *Національна програма «Діти України»*, яка передбачила: розроблення регіональних програм збереження та розвитку закладів позашкільної освіти; створення при позашкільних освітньо-виховних закладах консультативних кабінетів для соціально-психологічної роботи з дітьми та їхніми батьками; здійснення відповідних заходів щодо профілактики дитячої бездоглядності й

правопорушень; забезпечення організації повноцінного дозвілля дітей і молоді.

У період з 2000 по 2014 рік – період становлення та модернізації позашкільної освіти в незалежній Україні – було прийнято низку державних цільових програм, що суттєво вплинули на розвиток позашкільної освіти, упровадження яких дійсно вплинуло на модернізацію закладів позашкільної освіти.

Державна програма по роботі з обдарованою молоддю на 2001 – 2005 роки. Програму розроблено з метою створення в Україні сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу українського народу, пошуку, підтримки та стимулювання інтелектуально і творчо обдарованих дітей та молоді, самореалізації творчої особистості в сучасному суспільстві (Державна програма, 2001).

Програма передбачала: розробку нових методик та програм з виявлення, розвитку та підтримки обдарованої учнівської молоді, молодих науковців та творчих працівників; підготовку спеціалістів, орієнтованих на роботу з обдарованою молоддю; створення інформаційного банку «Обдарованість»; проведення Всеукраїнського конкурсу авторських програм, спрямованих на виявлення, підтримку та роботу з обдарованою молоддю; проведення всеукраїнських масових заходів та конкурсів, спрямованих на підтримку обдарованих учнів; налагодження міжнародних зв'язків, зокрема і через мережу «Інтернет», апробувати проведення інтернет-олімпіад з різних предметів; збільшення мережі гуртків закладів позашкільної освіти, удосконалення діяльності закладів МАН України; створення інформаційного простору щодо успіхів обдарованих учнів; створення літніх оздоровчих таборів для обдарованих учнів та студентів; запровадження адресної підтримки переможцям інтелектуальних

конкурсів та їхнім науковим керівникам; сприяти створенню молодіжних центрів праці з метою працевлаштування обдарованих студентів.

Державна цільова програма розвитку позашкільних навчальних закладів (2002 – 2008 рр.) розроблялася з метою покращення діяльності закладів ПО, створення належних умов для вільного розвитку особистості, доступності позашкільної освіти (Державна програма, 2002). Програма передбачала: збереження мережі закладів; створення належної професійної підготовки для педагогічних працівників позашкільної освіти; створення належного інформаційного простору через науково-методичні видання та теле-, радіопередачі з метою популяризації діяльності позашкільної освіти; зміцнення матеріально-технічної бази закладів; зміцнення співробітництва з міжнародними організаціями.

Державна програма роботи з обдарованою молоддю на 2006 – 2010 роки (аналогічно Державна цільова програма роботи з обдарованою молоддю на 2007 – 2010 роки) розроблялася з метою створення належних умов для підтримки та розвитку обдарованих учнів (Державна програма, 2007). Програма передбачала: удосконалення нормативно-правової бази по роботі з обдарованою молоддю; визначення основних напрямів діяльності; підвищення соціального статусу обдарованих учнів та їхніх керівників; забезпечення співпраці всіх гілок влади, закладів та громадських організацій; налагодження міжнародного співробітництва з питань обдарованості.

Державна цільова соціальна програма розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року розроблялася з метою вдосконалення діяльності закладів ПО та надання їм усебічної підтримки для повного розвитку (Державна програма, 2014). Програма передбачає: розроблення меха-

нізму отримання якісної позашкільної освіти через створення в закладах гуртків, секцій, об'єднань за рахунок коштів відповідних бюджетів; надання державної підтримки закладам ПО для покращення матеріально-технічної бази.

Як бачимо, через укладання державних цільових програм держава може якісно впливати на розвиток позашкільної освіти в регіонах, оскільки саме такі програми є основою для розробки обласних програм, що дають можливість отримати додаткове фінансування для розвитку закладів позашкільної освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Державна політика України, яка спрямована на розвиток позашкільної освіти, на цьому етапі потребує перегляду, адаптації до суспільних реалій і викликів часу та водночас збереження кращих здобутків минулого, перегляду стратегічних цілей і програмних дій державної та регіональної влади. На забезпечення ефективного функціонування й розвитку системи позашкільної освіти впливає недостатнє її фінансування й недостатнє використання можливостей щодо розширення мережі закладів позашкільної освіти.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі варто спрямувати на дослідження регіональних особливостей освітянських програм та інструментів їх моніторингу й посилення ефективності. Саме на рівні регіону необхідно створити відповідні умови для розвитку галузі як ефективного інтелектуально насиченого середовища в освітньому регіональному просторі. Такий результат можливий у разі поєднання зусиль органів державної виконавчої влади й місцевого самоврядування, а також навчальних закладів, установ і організацій

Література

Биковська О., Громовий В. Позашкільна освіта: концептуальні засади в умо-

вах реформування системи освіти України. URL: <https://http:educationua.org/ua/articles/435-pozashkilna-osvita-kontseptualni-zasadi> (дата звернення: 01.11.2022).

Державна програма по роботі з обдарованою молоддю на 2001 – 2005 роки: Указ Президента України від 08.02.2001 року № 78/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78/2001#Text> (дата звернення: 01.11.2022).

Державна цільова програма розвитку позашкільних навчальних закладів на 2002 – 2008 рр.: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2002 року № 378. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.11.2022).

Державна цільова соціальна програма розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 року № 785. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/785-2010-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.11.2022).

Державна програма роботи з обдарованою молоддю на 2006 – 2010 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.06.2007 року № 1016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1016-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.11.2022).

Концепція позашкільної освіти в умовах децентралізації. Освітня політика. Портал громадських експертів. URL: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/1376-kontseptsiya-pozashkilnoji-osviti-v-umovakh-detsentralizatsiji?fbclid%20=IwAR0ugSoYytpwUZycJHpJDfU371px-yETG8Gq6eLGsQf0p%2060m1JSWNAiXrA> (дата звернення: 01.11.2022).

Красняков Є. В. Державна освітня політика: сутність поняття, системність, історико-політичні аспекти. *Вісн.* 2011. № 20. С. 21–23.

Науменко Р. А. Державне регулювання розвитку позашкільної освіти в

Україні. Київ : Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2012. 391 с.

Про державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 року № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>.

Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2% D1% 80> (дата звернення: 01.11.2022).

Про Національну програму «Діти України»: Указ Президента України від 18.01.1996 р. № 63/69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%2063/96#Text> (дата звернення: 01.11.2022).

Про освіту : Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VIII (Редакція станом на 28.07.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 01.11.2022).

Про освіту : Закон України від 23 травня 1991 № 1060-XII. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/155510__599910 (дата звернення: 01.11.2022).

Про позашкільну освіту : Закон України від 22 червня 2000 року № 1841-III. Офіційний сайт: Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1840-14#Text> (дата звернення: 01.11.2022).

References

Bykovska, O., & Gromov, V. (2021). Pozashkilna osvita: kontseptualni zasady v umovakh reformuvannya systemy osvity Ukrayiny [Extracurricular Education: Conceptual Principles in Terms of Reforming the Education System of Ukraine]. Retrieved from <https://http:educationua.org/ua/articles/435-pozashkilna-osvita-kontseptualni-zasadi> [in Ukrainian].

Derzhavna prohrama po roboti z obdarovanoiu moloddu na 2001 – 2005 roky: ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 08.02.2001

roky №78/2001 [State Program for Work with Gifted Youth for 2001–2005: Decree of the President of Ukraine dated February 8, 2001 No. 78/2001]. (2001). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78/2001#Text> [in Ukrainian].

Derzhavna tsilova prohrama rozvytku pozashkilnykh navchalnykh zakladiv na 2002 – 2008 rr.: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.03.2002 roku № 378 [State Target Program for the Development of Out-of-School Educational Institutions for 2002 – 2008: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 28, 2002 No. 378]. (2002). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-2002-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Derzhavna tsilova sotsialna prohrama rozvytku pozashkilnoi osvity na period do 2014 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.08.2010 roku № 785 [State Target Social Program for the Development of Extracurricular Education for the Period until 2014: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 27, 2010 No. 785]. (2010). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/785-2010-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Derzhavna prohrama roboty z obdarovanoiu moloddu na 2006 – 2010 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 08.06.2007 roku № 1016 [State Program of Work with Gifted Youth for 2006 – 2010: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 8, 2007 No. 1016]. (2007). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1016-2007-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Kontseptsia pozashkilnoi osvity v umovakh detsentralizatsii [The Concept of Extracurricular Education in Conditions of Decentralization]. (2000). Retrieved from <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/1376-kontseptsiya-pozashkilnoji-osviti-v-umovakh-detsentralizatsiji?fbclid> [in Ukrainian].

Krasniakov, Ye. V. (2011). Derzhavna osvitchna polityka: sutnist poniattia, systemnist, istoryko-politychni aspekty [State Educational Policy: the Essence of the Concept, Systematicity, Historical and Political Aspects]. *Viche – Viche*, 20, 21–23 [in Ukrainian].

Naumenko, R. A. (2012). Derzhavne rehuliuвання rozvytku pozashkilnoi osvity v Ukraini [State Regulation of Extracurricular Education in Ukraine]. Kyiv: In-t obdarovanoi dytyny NAPN Ukrayiny [in Ukrainian].

Pro derzhavnu natsionalnu prohramu («Ukrayina XXI stolittya»): Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.11.1993 roku № 896 [About the State National Program «Education» («Ukraine of the 21st century»): Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 3, 1993 No. 896]. (1993). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>.

Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrayiny vid 21.05.1997 roku № 280/97-VR [On Local Self-Government in Ukraine: Law of Ukraine dated 21.05.1997 No. 280/97-BP]. (1997, May 21). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

Pro Natsionalnu prohramu «Dity Ukrainy»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 18.01.1996 roku № 63/69 [About the National Program «Children of Ukraine»: Decree of the President of Ukraine dated January 18, 1996 No. 63/69]. (2006). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/%2063/96#Text> [in Ukrainian].

Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 roku № 2145-VIII (Redaktsiia stanom na 28.07.2022) [About Education: Law of Ukraine from September 5, 2017. No. 2145-VIII (Editorial as of 07.28.2022)]. (2017, September 5). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

Pro osvitu: Zakonu Ukrayiny vid 23 travnya 1991 roku № 1060-KHII [About Education: Law of Ukraine dated May 23, 1991 No. 1060-XI]. (1991). Retrieved from https://zakononline.com.ua/documents/show/155510__599910 [in Ukrainian].

Pro pozashkilnu osvitu: Zakon Ukrainy vid 22 chervnia 2000 roku № 1841-III [On Out-of-school education: Law of Ukraine dated June 22, 2000 No. 1841-III]. (2000). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1840-14#Text> [in Ukrainian].

.Ворона Л. І. Генеза управлінського впливу на становлення позашкільля в часи незалежності України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)

У статті репрезентовано аналіз формування та становлення управлінського впливу й державної освітньої політики в часи незалежності України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) щодо системи позашкільля та акцентовано увагу на значенні позашкільньої освіти як важливого складника національної освітньої системи країни. Зазначено, що в умовах реформування національної освітньої системи позашкільля має ставати важливим складником освітньо-виховної структури кожного регіону держави, адже заклади позашкільньої освіти мають суттєво доповнювати шкільню освіту, надавати кожному учню можливість визначення вподобань та реалізації своїх здібностей, інтересів і прихильності в напрямі діяльності, що в кінцевому результаті може бути основою їхньої професійної діяльності.

У розвідці виділено нормативно-правову базу, що визначає напрям та тенденції освітньої політики держави, зокрема й позашкільньої. Авторка виокремлює етапи формування державної політики в галузі позашкільньої освіти, акцентує увагу на важливості підтримки держав-

ною владою та органами місцевого самоврядування діяльності й розвитку закладів позашкільної освіти в умовах трансформації освітньої галузі України.

Зазначено, що важливим напрямом державної політики та управлінським впливом у галузі позашкільної освіти є прийняття державних цільових програм як взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави або її окремих галузей. Важливим етапом реалізації державної освітньої політики є затвердження та виконання освітніх програм кожного регіону, що сприяють розвитку системи позашкілля та ефективності вирішення основних освітніх завдань у розрізі реформування національної освітньої системи України.

Ключові слова: система позашкілля, позашкільна освіта, заклади позашкільної освіти, місцеве самоврядування, державна політика.

Vorona L. I. The Genesis of Managerial Influence on the Establishment of Out-of-School Activities during the Independence of Ukraine (the late XX – early XXI centuries)

The article represents an analysis of formation and establishment of managerial influence and state educational policy during the independence of Ukraine (the late XX – early XXI centuries) regarding the out-of-school system, and emphasizes the importance of out-of-school education as an important component of the country's national education system. It has been noted that in the context of the reform of the national education system, out-of-school education should become an important component of the educational structure of each region of the state. It has been shown that out-of-school education institutions should significantly complement school education, pro-

vide each student with the opportunity to determine preferences and realize their abilities, interests and commitment in the direction of activity. In the final result it can be the basis of student's professional activity.

The normative and legal framework that determines the direction and trends of the state's educational policy, including out-of-school, has been highlighted. The author has singled out the stages of the formation of state policy in the field of out-of-school education, has emphasized the importance of support by the state government and local self-government bodies for the activity and development of out-of-school education institutions in the conditions of the transformation of the educational sector of Ukraine. It has been noted that an important direction of state policy and managerial influence in the field of out-of-school education is the adoption of state target programs as interconnected tasks and measures.

They are aimed at solving the most important problems of the development of the state or its individual branches. An important stage in the implementation of the state educational policy is the approval and implementation of educational programs of each region. This contributes to the development of out-of-school system and the effectiveness of solving the main educational tasks in the context of reforming the national education system of Ukraine.

Keywords: out-of-school system, out-of-school education, out-of-school education institutions, local self-government, state policy.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Бутенко Людмила Леонідівна – доктор педагогічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава, Україна), завідувач кафедри педагогіки.

Ворона Лариса Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава, Україна), доцент кафедри педагогіки.

Дудко Сергій Григорович – кандидат педагогічних наук, Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського (м. Полтава, Україна), заступник директора.

Кизилова Віталіна Володимирівна – доктор філологічних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава, Україна), професор кафедри філологічних дисциплін.

Силкіна Світлана Анатоліївна – старший викладач кафедри педагогіки та психології, Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (м. Київ, Україна)

Шама Ірина Петрівна – кандидат педагогічних наук, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава, Україна), доцент кафедри педагогіки.

Швирка Вікторія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава, Україна), доцент кафедри педагогіки.